

Grovskisse til forvaltningsplan for Øvre Anárjohka nasjonalpark og tilgrensende verneområder

08. oktober 2010

Fylkesmannen i Finnmark

Innhold

1. Innledning.....	3
2. Om forvaltningsplanen.....	5
2.1 Forholdet til annen lovgivning	6
2.2 Generelle dispensasjonsbestemmelser	6
2.3 Utdyping av enkelte begreper som benyttes i forvaltningsplanen	8
2.4 Saksbehandling.....	9
3. Områdebeskrivelse	9
3.1 Beliggenhet og eiendomsforhold	9
3.2 Naturmiljø og kulturminner	11
4. Brukerinteresser og inngrep	15
4.1 Tradisjonelle samiske næringer.....	15
4.1.1 Reindrift	15
4.1.2 Annen samisk næringsvirksomhet	17
4.2 Lokalbefolkningens høsting	18
4.3 Friluftsliv	20
4.4 Organisert ferdsel inkludert turisme.....	20
4.5 Motorferdsel	21
4.6 Hytter og andre bygninger.....	23
5. Naturovervåkning, oppsyn og informasjon	23

1. Innledning

Fylkesmannen i Finnmark har fått i oppdrag av Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning å utrede en mulig utvidelse av Øvre Anárjohka nasjonalpark i Karasjok og Kautokeino kommuner. Følgende alternativer har vært på høring:

Alternativ 0: Ingen utvidelse av dagens nasjonalpark, men utskifting av verneforskriften. Dette er flertallet i arbeidsutvalget sitt primære verneforslag.

Alternativ A1 og A2: En utvidelse av dagens nasjonalpark (ny verneforskrift) samt opprettelse av ett eller flere naturreservater. Dette er Fylkesmannens verneforslag.

Alternativ B: Et mindre landskapsvernområde i tillegg til alternativ 0. Dette er flertallet i arbeidsutvalget sitt sekundære verneforslag.

Det har vært hørt to hovedalternativer til nasjonalparkforskrift, den ene av disse en i stor grad omforent forskrift i arbeidsutvalget men med ulike alternativer for flere bestemmelser. Også forslaget til naturreservatforskrift har hatt ulike alternativer for flere bestemmelser.

Dette utkastet til forvaltningsplan vil være et utgangspunkt for en endelig forvaltningsplan. Grovskissen er basert på forslagene i høringsdokumentet, og ikke på Fylkesmannens tilrådning. Utkastet forutsettes å kunne brukes som et slikt utgangspunkt uansett hvilket alternativ til vern som blir valgt, også for en evt. mellomløsning mellom disse.

Formålet med Øvre Anárjohka nasjonalpark er:

Alternativ A:

Formålet med Øvre Anárjohka nasjonalpark er å bevare et stort naturområde på Finnmarksvidda med et representativt utvalg av de økosystemer og landskap som forekommer der, og som er uten tyngre naturinngrep, samt å bevare et skogøkosystem med urskogspreget furuskog.

- Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.
- Området skal kunne brukes i tradisjonell samisk næringsvirksomhet.
- Lokalbefolkningen skal ha anledning til tradisjonell samisk naturbruk (meahcásteapmi *).
- Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Alternativ B:

Formålet med Øvre Anárjohka nasjonalpark er å bevare et stort naturområde på Finnmarksvidda med et representativt utvalg av de økosystemer og landskap som forekommer der, og som er uten tyngre naturinngrep, samt å bevare et skogøkosystem med urskogspreget furuskog.

- Formålet omfatter også bevaring av det samiske naturgrunnlaget.
- Området skal kunne brukes til reindrift.
- Allmennheten skal gis anledning til uforstyrret opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Formålet med Anárjohka naturreservat, Basevuovdi naturreservat og Máhtošvuovdi naturreservat:

Formålet med naturreservatet er å bevare et område med (urskogspreget furuskog) og sandfuruskog. Med sin variasjon i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser har området særlig betydning for biologisk mangfold.

*) hva utvalget legger i ordet meahcásteapmi framgår av utvalgets kommentarer i høringsdokumentet, Samisk høyskoles utredning og er også omtalt side 9 i dette dokumentet.

Formålet med Goššjohkdalen landskapsvernområde:

Formålet med Anarjohka landskapsvernområde er å ta vare på et naturområde som i mindre grad ble påvirket av siste istid og omfatter noen av Norges eldste landskaper og bergarter. Området er påvirket av tekniske inngrep som ATV-veier m.v. I området finnes det biologisk mangfold med blant annet furuskogen og dens fuglefauna. Vernet omfatter innslag av kulturlandskap og kulturminner.

- Ivaretagelsen av naturgrunnlaget innenfor landskapsvernområdet er viktig for bevaring av det samiske naturgrunnlaget, kulturminner, samisk naturbruk og tradisjonell samisk næringsvirksomhet, herunder reindrift og utmarksnæring.
- Allmennheten skal gis anledning til natur- og landskapsopplevelse gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

I henhold til naturmangfoldlovens § 35 (nasjonalparker) og § 36 (landskapsvernområder) skal et utkast til forvaltningsplan legges frem senest samtidig med vernevedtaket. For verneforslag der prosessen var satt i gang før naturmangfoldloven trådte i kraft, som bl.a. Øvre Anarjohka, vil imidlertid overgangsbestemmelsene i naturmangfoldlovens § 77 legges til grunn. Det innebærer at det vil bli tatt stilling til verneforslaget før det foreligger et omfattende utkast til forvaltningsplan for områdene, men det skal foreligge en grovskisse til forvaltningsplan på vernetidspunktet. Ved vernevedtak vil det da bli satt en tidsfrist for når forvaltningsplanen skal foreligge.

Dette dokument er således en grovskisse til forvaltningsplan. Grovkissen er diskutert med arbeidsutvalget for mulig utvidelse av Øvre Anárjohka nasjonalpark i møte 16. september 2010. I utkastet til forvaltningsplan refererer benevnelsen "arbeidsutvalget" til flertallet av arbeidsutvalgets lokale representanter.

Forvaltningsmyndighet

Regjeringen har vedtatt at alle nasjonalparker og store verneområder skal kunne forvaltes lokalt. På denne bakgrunn ble alle kommuner med nasjonalparker eller større verneområder (landskapsvernområder) i desember 2009 invitert til å søke om deltakelse i ny forvaltningsordning som innebærer at kommunene får forvaltningsmyndighet gjennom deltakelse i politisk sammensatte nasjonalpark- eller verneområdestyrer lokalt. Det legges opp til at disse verneområdestyrene skal samarbeide med berørte parter (grunneiere, interesseorganisasjoner, næringsliv, særlig berørte offentlige organer, frivillige organisasjoner, samiske interesser m.v.) gjennom faglig rådgivende utvalg.

Forvaltningsmodell for Øvre Anárjohka nasjonalpark og eventuelle tilgrensende verneområder vil sannsynligvis bli avgjort i forbindelse med vernevedtaksbehandlingen for området. Dersom kommunene ønsker lokal forvaltning vil sannsynligvis dette bli utfallet. Kommunene vil da få en sentral rolle med hensyn til å utarbeide endelig forvaltningsplan for området.

2. Om forvaltningsplanen

Opprettelse av verneområder innebærer at det vedtas *verneforskrifter* for de enkelte verneområdene. Verneforskriftene gjør rede for formålet med vernet og hvilke regler som gjelder for ulike typer aktiviteter. De opplyser også om hvilke tiltak og aktiviteter som krever skriftlig tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Verneforskriftene er kortfatta og gir et visst rom for skjønn. I den praktiske og daglige forvaltningen av verneområdene er det derfor behov for en forvaltningsplan som utdyper og konkretiserer verneforskriften. Gjennom forvaltningsplanen skal eventuelle avveininger mellom ulike verne- og brukerinteresser avklares. Forvaltningsplanen skal også gi konkrete retningslinjer om bruk, skjøtsel, informasjon, eventuell tilrettelegging m.v. En forvaltningsplan skal gi økt forutsigbarhet for rettighetshavere og brukere i spørsmål knyttet til forvaltningen av verneområdet.

Det er viktig å merke seg at forvaltningsplanen ikke kan åpne opp for tiltak eller aktiviteter ut over rammene som verneforskriftene setter. Forvaltningsplanen kan heller ikke innføre strengere restriksjoner enn det verneforskriftene tilsier.

Gjennom forvaltningsplanen skal det formidles klare mål og nødvendige tiltak for å følge opp intensjonene bak vernevedtaket. I en forvaltningsplan skal det settes både klare forvaltningsmål og bevaringsmål for området.

Det vil årlig bli bevilget penger til forvaltningsmyndigheten til forvaltningstiltak i verneområdet, herunder eventuelle kartlegginger.

Forvaltningsmål

Forvaltningsmål er et samlebegrep for alle målsettinger knyttet til et verneområde. Dette kan for eksempel være verdier/kvaliteter knyttet til areal, biologisk mangfold og naturtyper eller interesser knyttet til friluftsliv, brukerinteresser og næringsinteresser. *Bevaringsmål* er en presisering av forvaltningsmål knyttet til naturkvaliteter.

Bevaringsmål

Bevaringsmål definerer den tilstanden en ønsker en naturkvalitet i verneområdet skal ha. Naturkvalitet er naturtyper, arter, geologi og landskap som skal bevares i et verneområde. Et verneområde kan ha en eller flere naturkvaliteter som det er viktig å ta vare på. Naturkvalitetene framgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere naturkvaliteter ut over verneformålet. Dette vil være aktuelt i verneområder der verneformålene er for generelle og for vage med tanke på naturkvalitetene.

Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for areal, nødvendige strukturer/prosesser og/eller forekomst av bestemte arter. Hvis en naturkvalitet endres slik at tilstanden faller utenfor den verdien som er satt, er dette et varsel om at en bør undersøke forholdet nærmere eller iverksette tiltak.

2.1 Forholdet til annen lovgivning

Generelt gjelder naturmangfoldloven side om side med andre lover. I verneområder er det generelle utgangspunktet at et eventuelt tiltak må oppfylle kravene både etter naturmangfoldloven og etter det regelverket tiltaket generelt reguleres etter. Forskrifter gitt med hjemmel i naturvern- eller naturmangfoldloven vil imidlertid normalt gå foran andre lover eller forskrifter hvis det er motstrid mellom bestemmelser.

Det er også viktig å merke seg at det øvrige regelverk gjelder i tillegg til verneforskriftene. I en byggesak vil man f.eks. både trenge en tillatelse etter verneforskriftene og en tillatelse etter plan- og bygningsloven. Ved søknader om motorferdsel kan det i noen tilfeller også være nødvendig med både en dispensasjon etter motorferdselloven og en dispensasjon fra verneforskriftene. For vernevedtak som ikke har egne bestemmelser om motorferdsel, vil motorferdsel i området kun være regulert av lov om motorferdsel og tilhørende forskrifter. Normalt vil verneforskriftene ha strengere bestemmelser om bruk og tiltak i et verneområde enn det som gjelder etter annet lovverk. Det er derfor slik at en søknad om dispensasjon skal behandles av forvaltningsmyndigheten for verneområdet før den evt. blir behandlet etter annet regelverk, jf. naturmangfoldloven § 48, tredje ledd.

Finmarksloven

Finmark er det fylket hvor samiske tradisjoner står sterkest, og Karasjok og Kautokeino kommuner er kjerneområder for samisk kultur. Samisk kultur henger nøye sammen med bruk av utmark. Finmarksloven, ble vedtatt 17. juni 2005. Formålet med finmarksloven er at *"... grunn og naturressurser i Finnmark fylke forvaltes på en balansert og økologisk bærekraftig måte til beste for innbyggerne i fylket og særlig som grunnlag for samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv"*.

Retningslinjer for verneplanarbeid etter naturvernloven i samiske områder

Disse retningslinjene er utarbeidet av Miljøverndepartementet og Sametinget i fellesskap, og er datert 31. januar 2007. Retningslinjenes formål er å sikre at konsultasjoner i forbindelse med alle forslag om vern etter naturvernloven i samiske områder skal foregå i god tro og med målsetting om å oppnå enighet mellom staten og Sametinget/samiske interesseorganisasjoner/samiske rettighetshavere. I retningslinjenes § 5.4 "Arbeidet med forvaltningsplan", sies det at arbeidet med slike planer skal følge samme saksbehandlingsregler som ved utarbeidelse av forslag om nye verneområder som får direkte betydning for samiske interesser. Det er Direktoratet for naturforvaltning som er tillagt myndighet til å fastsette forvaltningsplaner for verneområder.

2.2 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Alle verneforskrifter har i § 4 en generell dispensasjonsbestemmelse:

"Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48."

Det er gitt retningslinjer for bruk/fortolkning av § 48 i rundskrivet "Forvaltning av verneforskrifter" utgitt av Direktoratet for naturforvaltning. Det er to vilkår for dispensasjon etter denne bestemmelsens første ledd og begge vilkårene må være oppfylt for at dispensasjon kan gis:

- 1) tiltaket kan ikke påvirke verneverdiene nevneverdig, og
- 2) tiltaket må ikke stride mot vernevedtakets formål.

Vilkåret om at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene nevneverdig innebærer at dispensasjonsadgangen er snever. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene.

Uavhengig av hvorvidt vilkårene 1 og 2 er oppfylt, kan det også dispenseres dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.

Med alternativet "sikkerhetshensyn" siktes det bl.a. til sikkerhet for liv og helse, smittsomme sykdommer fra dyr og sikkerhet mot omfattende og direkte skade på eiendom. Det må i det enkelte tilfelle vurderes konkret om det er behov for spesielle tiltak av hensyn til sikkerheten for de som bruker et område.

Alternativet "vesentlige samfunnsinteresser" gjelder i første rekke tiltak som ikke var aktuelle eller ikke ble vurdert på vernetidspunktet. Saker som har stor lokal interesse eller regional betydning kan generelt ikke være tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon etter denne bestemmelsen. Bestemmelsen er ikke ment for tiltak som kun har lokal betydning.

Skjønnutøvelse ved dispensasjoner

Forvaltningen kan og skal utøve skjønn i en rekke saker. Forvaltningens frie skjønn må alltid ligge innenfor den rettslige rammen som verneforskriften trekker opp, og forvaltningsplanen skal angi retningslinjer for forvaltningen av verneområdet. I skjønnutøvelsen skal de miljørettslige prinsippene vektlegges når de har betydning for saken.

Disse prinsippene omtales i naturmangfoldloven som:

- kunnskapsgrunnlaget (§ 8)
- føre-var-prinsippet (§ 9)
- økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)
- kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)
- miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

2.3 Utdyping av enkelte begreper som benyttes i forvaltningsplanen

Vedlikehold

Begrepet vedlikehold omfatter tiltak som er nødvendige for at et anlegg fortsatt skal fremstå slik det gjorde på vernetidspunktet. Det dekker således ikke tiltak som medfører en heving av standard, endret størrelse eller bruksendring av innretningen. Vedlikehold av bygninger omfatter dermed ikke ombygging eller utvidelse (se nedenfor). Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Eksempler på vanlig vedlikehold kan være reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning, og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. Ved vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres.

Vedlikehold av veier, stier, skiløyper, skilt, bruer og liknende omfatter ikke heving av standard, endret dekke (underlag) eller omlegging av traseer.

Ombygging

Med ombygging menes bygningsmessige endringer innenfor eksisterende grunnflate. Innvendig ombygging som ikke endrer bruken av bygningen er tillatt. Men når bærende konstruksjoner skiftes ut og når bygningene fremstår som i det vesentlige fornyet, jf. plan- og bygningslovens § 87, er det ikke lenger snakk om vedlikehold, men en ombygging. Det avgjørende i vurderingen ved spørsmål om det gjelder vedlikehold eller ombygging er altså hvorvidt bærende konstruksjoner skiftes ut og om bygningen fremstår som vesentlig fornyet. Fasadeendringer, ny pipe og utvendige standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig. Arbeider som gjøres med sikte på bruksendring krever tillatelse etter verneforskriften. Bruksendring krever også ofte tillatelse etter plan- og bygningsloven.

Tradisjonell samisk næringsvirksomhet

Med tradisjonell samisk næringsvirksomhet menes her reindrift samt høsting av naturressursene i næringsøyemed. Fylkesmannen legger næringsbegrepet i nasjonal forskrift til motorferdselloven § 5a til grunn for fortolkningen av næringsbegrepet. Det betyr at virksomheten må være momspliktig, dvs. ha en omsetning på over kr. 50 000,- (per 2010), for at virksomheten skal omfattes av næringsbegrepet. At området skal kunne brukes til....., betyr at vernebestemmelsen ikke skal stenge for slik virksomhet. Det betyr at vernebestemmelsene gjennom de konkrete avveiningene som er gjort for den enkelte bestemmelse skal gjøre det mulig å drive næringsvirksomhet på en kostnadseffektiv måte. Det er en forutsetning at verneverdiene ikke skades nevneverdig.

Arbeidsutvalget definisjon av tradisjonell samisk næringsvirksomhet

Utvalget definerer tradisjonell samisk næring som en del av den samiske bruken av meahcci og meahcásteapmi i utvidet forstand da det i slike sammenhenger legges til grunn at dette er bruk og høsting av naturen som fører til salg eller bytting av utbytte til tredje person. Reindrift, not/garnfiske, rypejakt med snare, høsting av bær og innhenting av duodjiemner, vedhogst mv. er å betrakte som tradisjonell samisk næring.

Tradisjonell samisk naturbruk (meahcásteapmi)

Området er også svært viktig for lokalbefolkningen i forbindelse med utmarkshøsting, og Fylkesmannen og arbeidsutvalget mener det er viktig at lokalbefolkningen skal ha anledning til å drive tradisjonell samisk naturbruk (meahcásteapmi) i området også etter et vern. Utrykket ” skal ha anledning til” er svakere enn ” skal kunne brukes til”, og Fylkesmannen mener det må være en forskjell mellom næringsvirksomhet og utmarkshøsting. At lokalbefolkningen skal ha anledning til å drive tradisjonell samisk naturbruk (meahcásteapmi), betyr at vernebestemmelsene åpner for selve høstingen og etter en konkret avveining setter opp regler for tilhørende aktivitet, særlig motorferdsel eks. bruk av motorbåt på deler av elvestrekningene.

Arbeidsutvalgets definisjon av tradisjonell samisk naturbruk (meahcásteapmi)

Med naturbruk forstås det her at det er betydningen av det samiske ordet meahcásteapmi som ligger til grunn. Meahcásteapmi tar ikke bare for seg næringsvirksomhet, men også annen bruk av naturen på en bærekraftig måte i forhold til høsting av naturens ressurser som matauk til husholdningen. Meahcásteapmi innbefatter blant annet uttak av virke til duodji-virksomhet. Som for eksempel bygging av elvebåt, sleder eller andre nødvendige hjelpemidler i husholdning og næring.

2.4 Saksbehandling

I forvaltningsplanen skal rutine for saksbehandling beskrives, blant annet prosedyrer for behandling av søknader om tillatelse/dispensasjon etter verneforskriften, hvem som skal ha kopi av vedtak, hvordan klagebehandling skjer etc.

3. Områdebeskrivelse

3.1 Beliggenhet og eiendomsforhold

Øvre Anárjohka nasjonalpark ligger i den sørligste spissen av Finnmark fylke i Karasjok og Kautokeino kommune. Området grenser mot Finland i sør, øst og vest. Utvidelsesområdet omfatter Goššjohkdalen fra elva Goššjohka går ut av eksisterende nasjonalpark og ned til Goššjohka naturreservat (rik løvskog) like overfor Goššjohkas utløp i Anárjohka, samt arealet sør for dette avgrenset av eksisterende nasjonalpark i vest og riksgrensen/ Anárjohka i øst og sør. I øvre del av Goššjohkdalen følger utvidelsesområdet i hovedsak høydedragene nord for Goššjohka. I nedre del av Goššjohkdalen er utvidelsesområdet avgrenset mot en (skogs)bilveg som går et stykke nord for Goššjohka.

Finnmarkseiendommen eier nær 100 % av grunnen i området som er aktuelt for vern, og det er få private grunneiere.

Finnmarksloven anerkjenner at samene eller andre gjennom langvarig bruk av land og vann har opparbeidet seg rettigheter til grunn i Finnmark. Det er etablert en egen Finnmarkskommisjon (FK) som skal kartlegge disse rettighetene. FK skal kartlegge om det finnes grupper som har opparbeidet seg rettigheter til å bruke eller eie grunnen som

Finmarkseiendommen har overtatt fra Statskog SF. Oppgaven til FK er å identifisere rettigheter som allerede er opparbeidet, men som det ikke finnes "papirer" på. Kartleggingen skal skje på grunnlag av gjeldende nasjonal rett slik den er utviklet gjennom lang rettspraksis. Det er tidligere gjennomført lignende kartleggingsprosesser i utmarksområder i andre deler av landet (utmarkskommisjonen for Nordland og Troms).

Hvordan eventuelt Finnmarkskommisjonens arbeid får betydning for forvaltningsplanen for et verneområde ved Gohteluoppal ligger utenfor Fylkesmannens mandat å vurdere. Fylkesmannen antar at disse forholdene avklares nærmere av Miljøverndepartementet i forbindelse med sluttbehandlingen av et eventuelt vernevedtak.

Her skal det være et kart over området

3.2 Naturmiljø og kulturminner

Landskap og topografi

Øvre Anárjohka nasjonalpark ligger i den sørligste spissen av Finnmark fylke, på høyde med Sør-Troms. Området er flatt i norsk målestokk, men typisk for indre Finnmark. Lavest er det i nordøst der elvene Anárjohka og Goššjohka går ut på ca. 170 moh. Elvene Bávttajohka og Kárášjohka går ut på nordsida av eksisterende nasjonalpark på hhv. ca. 340 og 380 moh. Høyeste fjell er Gurbbeš på 590 moh. Det lave omlandet rundt Gurbbeš gjør at fjellet ruver godt i terrenget. Muottahasoavi sørvest i eksisterende nasjonalpark er med sine 586 meter nesten like høyt, men gjør mindre av seg fordi terrenget omkring ligger høyere enn i øst. I eksisterende nasjonalpark ligger vestre del i hovedsak over 400 moh., østre del for det meste under denne høyden.

Utvidelsesområdet er som eksisterende nasjonalpark forholdsvis flatt. Høyeste fjell i er Galmmat på grensen til eksisterende nasjonalparken på 539 meter, mens fjelltoppene i vest ligger fra 531 til 410 moh. Store deler av utredningsområdet fra Helligskogen og nordover ligger stort sett oppunder 300 moh., mens Goššjohkdalen og områdene nærmest Anárjohka i øst ligger lavest. Den totale høydeforskjellen innenfor utredningsområdet er 420 meter, og utgjøres av høyeste og laveste punkt i Goššjohkdalen.

Elva Goššjohka renner gjennom en vakker og forholdsvis urørt elvedal som skiller seg topografisk fra det flattere terrenget i dagens nasjonalpark. Enkelte rikere vegetasjonstyper fins, men som nasjonalparken er størstedelen av arealet lavproduktivt. I øvre deler fins store myrområder, lenger ned store skogområder. Elva er urørt og går i kontinuerlige stryk hele vegen, med fine vierkledde meandersvinger. Dalføret samler kulde og er kanskje Norges kaldeste sted. Kulda påvirker vegetasjonen på en tydelig måte, ved at furua ikke klarer seg i dalbunnen som derfor er dominert av vier og bjørk. Et stykke opp i dalsidene kommer så furua.

Åsene øst for nasjonalparken og sør for Goššjohkdalen er svakt bølgende og mer likt nasjonalparken. Åsene er i hovedsak skogkledde, lengst nord og vest fjellbjørkeskog og blandingsskog, mot øst og sør sammenhengende furuskog. Kun lengst sør og øst regnes furuskogen som produktiv. I tilknytning til vassdragene er det også her store myrområder.

Geologi

Berggrunnen er en del av det fennoskandiske grunnfjellsskjoldet, og består derfor i stor grad av næringsfattige bergarter. Det går et skille mellom berggrunnen i øst og i vest i eksisterende nasjonalpark omtrent ved Bávttajohka. I vest dominerer gneisgranitter på ca. 2800 millioner år, i øst er det rikere amfibolitter og andre basiske bergarter på ca. 2000 millioner år. Her finnes massive amfibolitter, hornblendeskifere, pyroksenitter, grønnstein, grønnskifere og lokale innslag av olivinbergarter. I sør fins et kvartsittområde, og i grenseområdene mot vest skiferbergarter.

Området skiller seg fra hoveddelen av Norge ved at det i mindre grad ble påvirket av siste istid. Det lå store ismasser over området, som lå nær senteret av den store innlandsisen over Skandinavia. Men fallhøyden på isen var liten, og ismassene lå derfor nokså stille og grov lite i massene under. Formasjonene og løsmassene er derfor mye eldre enn løsmasser ellers i

Norge. Det fins noen tydelige spor etter breaktivet vest i eksisterende nasjonalpark, denne aktiviteten er også årsak til at de fleste vannene ligger i vest.

Elver og innsjøer

Nasjonalparken omfavner kildene til 5 større vassdrag. Dette er fra vest mot øst Kárášjohka, Bávttašjohka, Goššjohka, Anárjohka og Skiehččanjohka med Njuolasjohka. Før samløpet med den større Njuolasjohka er Skiehččanjohka nærmest en bekk. Alle ender etter hvert opp i Tanaelva. Isgangseffektene er størst langs Goššjohka, og strendene der er derfor gode å gå langs. Dette i motsetning til breddene på Anárjohka og Skiehččanjohka, som har lange stilleflytende partier med tettvekst vier helt ut i elva.

Det er lite vann på høydetrage, de følger stort sett elvedalene. Innsjøene er stort sett grunne, under 5-6 meter, noe som gjør at de blir varme (14-16 °C) om sommeren i hele vannsøylen. De dypere innsjøene som Rávdojávri og Gavdnjajávri i eksisterende nasjonalpark har derimot sjiktning og dermed bunnvann rundt 4 °C hele året. I utvidelsesområdet i øst finnes det nesten ingen større innsjøer i, og utenom småvann fins bare Nirvejávri og Čuolggójávri på hhv. i overkant og underkant av 0,3 km².

Klima

Området ligger i norsk målestokk langt fra havet. Det muliggjør en svært stor forskjell på årets maksimums- og minimumstemperaturer, ca. 30 varmegrader og 45 kuldegrader, og gjør området til den trolig mest kontinentale del av Norge. Årsnedbøren er liten, drøyt 300 millimeter, og fordeler seg over ca. 100 nedbørsdager. I Norge er det et bare Ottadalen, som ligger i le av fjellrekka langs vestkysten av Sør-Norge, som er tørrere. Over halvparten av nedbøren kommer som regn i sommermånedene juli og august. Det gir relativt små snømengder om vinteren. Det blåser lite.

Vegetasjon

I Øvre Anárjohka nasjonalpark er det skogen og ikke den treløse vidda som dominerer. Skogen består av furuskog, furu/bjørkeskog og bjørkeskog, der furua er mest fremtredende i de østre delene ned mot Anárjohka.

De små høydeforskjellene gjør at skoggrensa stedvis er uklar og varierer i høyde. Generelt går likevel bjørkeskogen til omtrent 450 moh., mens furuskogen går til ca. 350 moh. Det fins tydelige spor på åsene av at furuskogen tidligere har gått høyere. Skogen preges av mange gamle trær, og foryngelse skjer med års mellomrom etter ekstra gode somrer.

Det er ingen klar fjellvegetasjon i høyere strøk, fjellplanter fins minst like mye nede ved vassdragene som på toppene.

Vegetasjonen er stort sett karrig, med et betydelig innslag av østlige/nordøstlige og mer eller mindre kontinentale arter: Skogjamne, bleikfrytle, hengefrytle, vassreverumpe, finnmarksrørkvein, brannull, tuestarr, granstarr, trillingstarr, blokkevier, finnmarksvier, russefrøstjerne, finnmarksfrøstjerne, lappsoleie, myrsildre, dvergmaigull, åkerbær, storveronika, finnmarkspors. Mange av disse er sjeldne i Norge, men vanlige i Nord-Sverige, Finland og Nord-Russland.

Myrene utgjør en dominerende landskapstype, og noen er blant Norges største. Dels er det fattige nedbørsmyrer med finnmarkspors, dels grasmyrer med rundstarr og brannull som vanlige arter. Ellers finnes frodige myrtyper, noe ekstremrik myr, kildemyrer, palsmyrer (hauger/voller med frosne iskjerner) osv. Blåtopp opptre som en sjeldenhet på noen av rikmyrene.

Gran finnes enkelte steder i nasjonalparken, blant annet den største naturlige forekomsten av gran i Norge nord for Saltfjellet. Videre finnes einer en del steder med høyt grunnvann. Gråor, hegg, rogn, selje og svartvier vokser som sjeldenheter i elvekantskogene. Rips er ikke uvanlig.

Furuskogen i Anárjohkaområdet har svært store verdier, først og fremst knyttet til et meget stort område i nasjonal målestokk med i hovedsak gammel naturskog og med større forekomster av urskogspreget skog og visse forekomster av urskog. Forskjellige deler av området har ulike kvaliteter som utfyller hverandre og som samlet forklarer de store verneverdiene. De minst påvirka områdene ligger i vest, sør og nord, mens de mest produktive og dermed de potensielt mest artsrike områdene ligger i øst. I øst finner man også skogtyper og miljøer man ikke finner andre steder.

I Anárjohkdalen finnes store forekomster av den sjeldne og trua naturtypen sandfuruskog. Det finnes svært få intakte forekomster av furuskog på elveavsetninger, og forekomstene langs Anárjohka er trolig Norges største område med naturskog med sandfuruskog. Denne skogen er blant den mest produktive skogen i utredningsområdet, og vil dersom den får stå urørt kunne produsere dimensjoner og kvaliteter av død ved som i liten grad kan erstattes av andre områder. Et større brannfelt er også med på å øke de østre områdenes naturverdier.

Anárjohkaområdet har svært stor verdi for sopparter som er knyttet til lite påvirka naturskog og sandfuruskog. En lang rekke rødlistete og internasjonalt sjeldne arter er dokumentert, herunder nye arter for Norge samt en art som tidligere kun er funnet en gang i verden. Mange av disse er funnet i høyt antall, og viser at det er svært spesielle kvaliteter knyttet til furuskogene i Anárjohka.

Dyreliv

I området er det registrert 90-100 ulike dyrearter, hvorav over 20 % kan betegnes som nordøstlige. Dyrelivet er stort sett typiske arter for fjelltraktene og for det nordlige barskogsbeltet som strekker seg videre østover helt til Sibir.

Alle de fire store rovdyrene kan påtreffes i området. Bjørnen er vanligst, forvaltningen regner med en bestand på 5-10 individer som dels er felles med Finland. Jerven er fast i området, yngling er dokumentert. Gaupa streifer iblant innom fra Finland. Ulven er i dag svært sjelden, men enkeltindivider vandrer innom fra Finland år om annet. Elg, hare, rev og oter er andre vanlige pattedyr, mens rådyr er en mer tilfeldig gjest. Den østlige rødmusa, som i Norge bare fins i Finnmark, lever også her.

De store våtmarksområdene i indre Finnmark er landets viktigste hekkeområde for en rekke arter av våtmarksfugl. Det er påvist en rekke rødlistede arter som sædgås, sjøorre,

lappfiskand, storlom, fjellmyrløper, brushane og myrhauk. Ravinene langs Goššjohka har en spesielt rik fauna av spurvefugl, der blant annet den nært truede lappsangeren og den sjeldne duetrossen er påvist hekkende. I furuskogen i øst hekker både kongeørn, fjellvåk, tretåspett, lavskrike, varsler og dvergspurv. Områdets størrelse og rike dyreliv gjør at det vurderes til å være av nasjonal verdi.

På grunn av innvandringsforholdene for fisk etter siste istid, har Finnmark i tillegg til Østfold/Hedmarks - området i det sørøstre Norge en rekke østlige fiskearter som sik, gjedde, harr, abbor, lake og ørekyte. Bestandene her er altså naturlig innvandret, i motsetning til mange andre forekomster i Norge hvor en eller flere av disse artene er spredt av mennesker. Laks, ørret, røye og trepigget stingsild er arter som kom inn fra havet i nord. De fleste av disse artene påvist i området.

Kulturminner

Det er kun gjort begrensede registreringer av kulturminner i området. Det er fortsatt store arealer som ikke registrert. I den gamle parken er det ikke gjennomført systematiske registreringer.

Det er i områdene nord for Goššjohka samt i Basevuovdi gjort en rekke funn av fangstgroper og skyteskjul som vitner om den utstrakte villreinfangsten. Funnene kan dateres fra flere tusen år tilbake i tid og helt fram til 16-1700-tallet. Det finnes antakelig også kulturminner etter reindrifts bruk av området gjennom flere hundre år, selv om det enda ikke har blitt funnet noen. Kulturhistorisk er Anárjohkdalen kjent for den utstrakte gullgravervirksomheten, som startet for alvor rundt århundreskiftet. Gullgraving preger mye av områdene innover Goššjohka og Basevuovdi, men også ellers i Anárjohkdalen.

Videre er det blitt gjort en rekke funn av kulturspor i trær. Det ble funnet spor etter alle kjente typer av kulturspor i trær, dvs. barktaking til mat, emnevirke, barktaking til oppbevaring av senetråd, grensemerke og tegn/inskripsjoner. Konsentrasjonen var ofte størst nær elver, vann, pytter og lignende, og tyder på at sommerboplasser ofte ble lagt på slike plasser. Funnene viser at området er blant de aller rikeste kjente områdene i Norge og trolig Skandinavia for samiske kulturspor i trær, og trolig er bare en liten del funnet.

Her skal det være et kart som viser utbredelsen av de registrerte kulturminnene.

4. Brukerinteresser og inngrep

Dette kapittelet gir en oversikt over aktuelle brukerinteresser og forvaltningsmessige problemstillinger i verneområdet. Det gjøres for hver brukerinteresse/problemstilling kortfattet rede for status, hvilke rammer og retningslinjer verneforskriftene setter og eventuelle tiltak som planlegges.

4.1 Tradisjonelle samiske næringer

Med tradisjonelle samiske næringer forstås her reindrift samt høsting av naturressursene i næringsøyemed. Med næring legger Fylkesmannen grensa for merverdiavgift på kr 50 000 til grunn.

4.1.1 Reindrift

Status

I forvaltningsplanen skal det være en oppdatert og presis beskrivelse av de berørte reinbeitedistriktenes anlegg og virksomhet i verneområdet. Det er behov for en gjennomgang/oppdatering av beskrivelsen som er brukt i verneforslagsdokumentet.

Det foreslåtte verneområdet er et viktig vinterbeiteområde for rein. Området ligger i både Vest-Finnmark reinbeiteområde og Øst-Finnmark beiteområde.

Reindrift soner/ distrikt:

Vestre sone/ Oarjjabealli
Midtre sone/ Guovdojohtolat
Østre sone/ Nuorttabealli
Reinbeitedistrikt D-20 Fálá/ Kvaløy
Reinbeitedistrikt D-21 Gearretnjárga
Reinbeitedistrikt D-22 Fiettar
Reinbeitedistrikt D-23 Seainnus/ Návggastat, Jalgon
Reinbeitedistrikt D-26 Lákkonjárga
Reinbeitedistrikt D-27 Joahkonjárga
Reinbeitedistrikt D-28 Cuokcavuotna/ Bergsfjord
Reinbeitedistrikt D-29 Seahkesnjárga ja Sildá
Reinbeitedistrikt D-32 Silvvetnjárga
Reinbeitedistrikt D-33 Spalca
Reinbeitedistrikt D-40 Orda
Reinbeitedistrikt D-41 Beaskádas
Reinbeitedistrikt D-19/32T Láhku- Vuosvággi
Reinbeitedistrikt D-33T Ittunjárga/ Rendalen
Reinbeitedistrikt 13 Siskkit Čorgas ja Lagesduottar
Reinbeitedistrikt 14 A Spiertagáisa
Reinbeitedistrikt 16 Karasjok Vest
Reinbeitedistrikt 17
Reinbeitedistrikt 30C Østre sonestyre/ Nuorttabealli

Gjeterhytter

Reindriftna disponerer en god del hytter i nasjonalparken, og de fleste siidaene har en eller flere gjeterhytter i sine beiteområder. Fylkesmannen har en god oversikt disse.

Gjerder

I eksisterende nasjonalpark er oppsetting av gjerder søknadspliktig. I utvidelsesområdet har vi ingen god oversikt over antall og omfanget av reingjerder, annet enn at det finnes en god del både midlertidige og permanente gjerder.

Motorferdsel

Reindriftna bruker snøskuter i det daglige arbeidet innenfor utredningsområdet i hele snøperioden til samling, flytting, transport og lignende.

Reindriftna i utredningsområdet benytter ATV i liten grad. Bruken er begrenset fra én til et titalls turer pr siida. ATV brukes i forbindelse med klargjøring av gjeterhytter og gjerder i sommerhalvåret, men benyttes også noe ved høsting av naturressurser. I stor grad blir faste, eksisterende traseer benyttet.

Reindriftna benytter luftfartøy i noen grad i forbindelse med byggearbeid på hytter.

Her skal det være et kart som viser reindriftnas bruk av området, inklusive siidaområder, flytteleier, hytter, gjerder og skillergjerder, kjørespor/ traseer.

Rammer og retningslinjer

Reinbeite vil etter alle alternativene være tillatt som før. Det er et mål at forvaltningsplanen så langt som mulig skal samkjøres med de berørte reinbeitedistriktenes bruksregler/ distriktsplan.

Reindriftnanlegg

De ulike verneforskriftene åpner for oppføring av gjerder, hytter og anlegg etter søknad. Oppføring av gjeterhytter vil normalt tillates, såfremt reindriftnas forvaltningen gir sitt samtykke. I tillatelsen vil det bli satt vilkår om plassering og størrelse på bygget. For oppføring av større gjerdeanlegg vil konsekvensutredning være aktuelt. Et større gjerdeanlegg kan tillates dersom det ikke kommer i konflikt med verneformålet, og reindriftnas myndighetene gir sin tillatelse.

Motorferdsel på snødekt mark

Nødvendig bruk av snøskuter i reindriftna vil også være tillatt som før. Bruk av Gumpi krever tillatelse, og det legges opp til at det vil være kurant å få slik tillatelse for reindriftna.

Motorferdsel på barmark

I nasjonalparkalternativene vil bruk av ATV vil være søknadspliktig og begrenses til etablerte kjørespor og frossen barmark. Fylkesmannen vil legge opp til en praksis med flerårige tillatelser til barmarkskjøring som del av godkjent reinbeitedistriktsplan, slik at næringen kan utøves på tilfredsstillende måte. Fylkesmannen har særlig fokus på å begrense kjøring i de sårbare våtmarksområdene.

I forslag til landskapsvernområde kan det gis tillatelse til bruk av motorkjøretøy for de formål som er angitt i verneforskriften.

Bruk av luftfartøy og motorbåt

Etter alle forslagene kan det gis tillatelse til bruk av luftfartøy og motorbåt i forbindelse med reindrift.

Hogst og utmarkshøsting

Jakt, fiske og bærplukking, samt uttak av trevirke, sennegress og materialer til duodji vil også være tillatt som før. Hogst av ved til reindriftshytter vil være tillatt, med etter et av nasjonalparkalternativene vil det kreve tillatelse. Det legges opp til en praksis med flerårige tillatelser.

Tiltak:

For forvaltningen av området er det essensielt at vi vet status for området. Det innebærer at vi blant annet må ha oversikt over hvor det er gjerder i området. Det legges opp til at det må gjennomføres en storstilt kartlegging av gjerder og andre inngrep så raskt som mulig etter vernevedtak. Videre må reindriftnas bruk av ulike kjørespor/ traseer kartlegges.

4.1.2 Annen samisk næringsvirksomhet

Status

I forvaltningsplanen gis en oppdatert beskrivelse av omfang, type og områdebruk av næringsbasert høsting av utmarksressurser.

Hytter

Det er ikke hytter tilknyttet annen samisk næringsvirksomhet enn reindrift innenfor området.

Anlegg

I forvaltningsplanen gis en oppdatert beskrivelse av evt. eksisterende anlegg i området som brukes ved næringsbasert høsting av utmarksressurser.

Motorferdsel

Næringsbasert høsting av utmarksressurser er i hovedsak knyttet til barmarkssesongen. Kjøring krever tillatelse av kommunen etter motorferdselloven. Eksisterende kjørespor blir benyttet.

Rammer og retningslinjer

Utøvelsen av næringsbasert høsting av utmarksressurser vil for selve høstingsdelen kunne utøves etter alle verneforslagene sendt på høring. Det er forskjell på rammene som settes for motorferdsel mellom alternativene.

Hytter og anlegg

Ikke alle verneforslagene åpner for nyoppføring av hytter og anlegg ved næringsbasert utmarkshøsting. I forvaltningsplanen må dette avsnittet tilpasses de vernebestemmelser som vedtas.

Motorferdsel på snødekt mark

Ikke alle verneforslagene åpner for motorferdsel på snødekt mark ved næringsbasert utmarkshøsting. I forvaltningsplanen må dette avsnittet tilpasses de vernebestemmelser som vedtas.

Motorferdsel på barmark

Ikke alle verneforslagene åpner for motorferdsel på barmark ved næringsbasert utmarkshøsting. I forvaltningsplanen må dette avsnittet tilpasses de vernebestemmelser som vedtas.

Bruk av luftfartøy og motorbåt

Utenom til eksisterende anlegg/hytter er det ikke alle verneforslagene som åpner for bruk av luftfartøy ved næringsbasert utmarkshøsting. Bruk av motorbåt er i alle forslagene tillatt på Anárjohka opp til Ulvefossen/Gumpegorži, på Skiehččánjohka og på Goššjohka. Det kan videre gis tillatelse ut over dette etter søknad.

Hogst

Hogst av ved utenom til eksisterende hytter samt bålbrenning på stedet er begrenset i de fleste verneforslagene. Med eksisterende hytter forstås i de fleste verneforslagene også hytter inntil verneområdet. Uttak av materialer til duodji er tillatt i alle verneforslagene.

Tiltak:

Bruken av kjørespor til høsting av naturressursene i næringsøyemed må kartlegges nærmere. Hva som vil være mest aktuelle tiltak ut over dette vil avhenge av vernevedtakets innhold i form av avgrensning og vernebestemmelser. Uansett vedtak vil det være viktig å klargjøre for lokale brukere hva slags rammer som gjelder i området.

(4.1.3 anlegg og motorferdsel for tradisjonelle samiske næringer

- et slikt felles underkapittel vil være aktuelt dersom vernevedtaket i stor grad likestiller reindrift og andre samiske næringer. Dersom vernevedtaket skiller på flere punkter, slik flere av verneforslagene gjør, vil det være mest oversiktlig å omtale dette hver for seg under 4.1.1 og 4.1.2.)

4.2 Lokalbefolkningens høsting

Kapittelet omhandler uorganisert, privat aktivitet som ikke er næring.

Friluftsliv omtales i kapittel 4.3. For omtale av organisert ferdsel og turisme, se kapittel 4.4.

Status

Lokalbefolkningen har høsting som utgangspunkt når de drar ut i området. Bruken er derfor knyttet til jakt, fiske, bærplukking og annet uttak av utmarksprodukter, spesielt om sommeren og høsten. Bruken medfører noe motorisert ferdsel, hovedsakelig bruk av ATV.

Motorisert ferdsel i forbindelse med høsting er nærmere omtalt i kapittel 4.

Fiske

I dag fiskes det fortsatt i de fleste av de største elvene og bekkene i utvidelsesområdet, dvs. Anárjohka, Goššjohka, Cáskinjohka, Ássuorgi og Skiehččanjohka. De viktigste fiskeslagene er laks, sik og gjedde, samt noe ørret. Laksefisket er mest populært. Det drives også hvert år notfiske i Ráitejávri i regi av Anárjohkdalen velforening. På grunn av store avstander og forbud mot bruk av motorkjøretøy drives det i liten grad fiske i eksisterende nasjonalpark.

Jakt og fangst

Elgjakta begynte på 1960-tallet, og både eksisterende nasjonalpark og utredningsområdet har vært viktige områder. Jaktforbudet i nasjonalparken gjorde at man ikke lenger kunne jakte i områdene lengst sør i dalen. Elgjakt er en viktig del av utmarksbruken i utredningsområdet, som berører 14 jaktfelt. De siste årene har det på dispensasjon også vært elgjakt uten bruk av barmarkskjøretøy i eksisterende nasjonalpark. Det jaktes litt rype i området. Det er noen få som fangster ryper med snarer, blant annet som opplæring for ungdom. Totalt er snarefangsten i Anárjohka svært liten. Det jaktes også noe på storfugl i området.

Bærplukking

Multer og andre bær er en viktig ressurs for mange i utvidelsesområdet. Bærplukking er en viktig familie- og kulturaktivitet, hvor man tar med seg barn ut for at de skal lære å klare seg og ferdes i naturen. I gode år selges det en del multebær. I eksisterende nasjonalpark blir multene og andre bær i liten grad høstet på grunn av store avstander og forbud mot bruk av motorkjøretøy.

Uttak av ved og annet materiale

Det har de siste årene blitt tatt ut noe tømmer for privat bruk. Det hogges også noen juletrær for Finnmarkseiendommen. Det blir tatt ut noe tørrfuru til brensel. Det hogges noe bjørk både til eget bruk og for salg. Uttaket skjer langs hele Anárjohkdalen og deler av Goššjohkdalen. Finnmarkseiendommen og noen lokale aktører har også planer om bruk av skogen til biobrenselproduksjon. (Kommersielt skogbruk omtales i kapitlet om skogbruk.)

Det har gjennom tidene vært tatt ut materialer/emner til duodji og det har vært fôrproduksjon og slått av fôr, lavsanking og høsting av sennegrass.

Her skal det være et kart som viser elgjaktfelt, mye brukt (faste) leirplasser, og andre viktige områder for utmarkshøsting.

Rammer og retningslinjer

Verneforslagene innebærer at jakt, fiske, bærplukking, bruk av trevirke til bål, sanking av sennegrass og materialer til duodji og tradisjonelle samiske bruksgjenstander vil være tillatt som før, i utvidelsesområdet. I eksisterende nasjonalpark innebærer forslaget en oppmykning av regelverket ved at det åpnes for jakt.

De ulike alternativene til verneforskrift åpner for uttak av bjørk som ved til hytter og gammer. Noen av forslagene innebærer at det kreves tillatelse, men det vil være kurant å få

tillatelse til siden det bare dreier seg om et begrenset antall bygninger. Fylkesmannen legger opp til en praksis med flerårige tillatelser.

4.3 Friluftsliv

Status

Foruten lokalbefolkningens høsting brukes Anárjohka i liten grad til friluftsliv, men området brukes i noen grad av tilreisende jegere, og da spesielt elgjakt.

Motorisert ferdsel i forbindelse med høsting og friluftsliv er nærmere omtalt i kapittel 4.

Fiske

Det antas at det drives noe laksefiske av tilreisende i området, men i lite omfang. Andre enn lokalbefolkningen driver ellers lite med fiske i området.

Jakt og fangst

Elgjakta skjer ved loddtrekning der noen jaktfelt er forbeholdt innenbygds jegere og andre er åpne for alle som søker. Et fåtall jaktfelt blir derfor hvert år tildelt utenbygds jegere i området. Rype og storfugl jaktes lite i området, og neppe annet enn sporadisk av utenbygds jegere.

Turaktiviteter

Området er lite besøkt av tilreisende for turer. Et fåtall vandrer til fots eller padler i elvene i området om sommeren eller går på ski om vinteren.

Rammer og retningslinjer

Verneforslagene innebærer at uorganisert og umotorisert ferdsel, jakt, fiske, bærplukking, bruk av trevirke til bål, sanking av sennegress og materialer til duodji vil være tillatt som før. Det vil bli tillatt med ordinær jakt i eksisterende nasjonalpark. Det åpnes for/tillates fortsatt bruk av båt på de store elvene i området innenfor visse rammer, noe som kan bli et utgangspunkt for økt turvirksomhet.

4.4 Organisert ferdsel inkludert turisme

Status

Organisert ferdsel er ferdsel der lag, firma eller lignende planlegger og arrangerer turen og det er snakk om virksomhet med grupper av deltakere, en aktivitet som gjentas eller der aktiviteten er kunngjort på forhånd.

Området er minimalt i bruk i reiseliv, og har liten til middels verdi for denne næringen. Eksisterende virksomhet er knyttet til gullgraverleir, pakketurer for fotturister med motorisert utstyrstransport, noe hundekjøring samt noe reiseliv tilknyttet reindrift.

Her skal det være et kart som viser hvilke traseer som kan benyttes til sykling, ridning og hundekjøring.

Rammer og retningslinjer

Det er tillatt med organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Organisert bruk av sykkel, hund og hest er tillatt på traseer godkjent for slik bruk i forvaltningsplanen. Hva som defineres som organisert ferdsel for de ulike aktivitetene (antall deltakere m.v.) skal omtales nærmere i forvaltningsplanen.

Annen organisert ferdsel og ferdsel som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Denne søknadsplikten har flere formål; først og fremst å unngå aktiviteter som er til skade for naturmiljøet, eller styre den til områder som tåler dette, og samtidig få oversikt over aktiviteter som foregår i verneområdene. Det vil være lettere å få tillatelse til slike aktiviteter i et landskapsvernområde enn i en nasjonalpark. Det vil kunne gis flerårige tillatelser for aktiviteter/arrangementer som søkes gjentatt årlig.

4.5 Motorferdsel

Dette kapittelet omhandler motorferdsel utenom tradisjonell samisk næringsvirksomhet. Motorferdsel i forbindelse med slik næringsvirksomhet er gjort rede for i kapittel 4.1.

Status

Vinterføre

I den gamle nasjonalparken finnes det ingen åpne skuterløyper. I utvidelsesområde går det en skuterløype langs Anárjohka opp til Andreas Nilsen-hytta.

Barmark

Det finnes ingen åpne barmarksløyper verken i gammel nasjonalpark eller i utvidelsesområdet. Det finnes tilnærmet ingen kjørespor i eksisterende nasjonalpark, mens det er ganske mange kjørespor i utvidelsesområdet. Kjøring med ATV i utvidelsesområdet forekommer hovedsakelig i forbindelse med jakt, fiske og bærplukking. Kommunene behandler søknader om kjøring med ATV etter motorferdselloven og gir årlig dispensasjoner i den forbindelse.

Det er ikke gjennomført noen systematisk kartlegging av kjørespor i området. Ut fra utredninger om henholdsvis reindrift og fastboendes bruk, befaring med helikopter, informasjon fra Statens naturoppsyn (SNO) samt bruk av kart og flybilder (ortofoto) har vi likevel en viss oversikt over de viktigste og mest markerte kjøresporene i området.

Lufttransport

Luftfartøy brukes til en viss grad til transport inn i eksisterende nasjonalpark om høsten i forbindelse med elgjakt.

Motorbåt

Bruk av båt med påhengsmotor er forbudt i eksisterende nasjonalpark. I utvidelsesområdet brukes elvebåt med motor på Anárjohka og Goššjohka.

Her skal det være et kart som viser utbredelses av kjørespor/ skuterløype. Kartet skal angi hvilke traseer som det kan gis tillatelse etter.

Rammer og retningslinjer

Vinterføre

Snøskuterløypa til Andreas Nilsen-hytta vil fortsatt være åpen for bruk. I nasjonalpark/ naturreservat- alternativet er det tillatt med nødvendig bruk av snøskuter for reindrifta og reindriftforvaltningen, mens det kan gis tillatelse til kjøring med snøskuter i forbindelse med vedhogst og for transport av varer, materialer etc. til hytter og gammer i nasjonalparken, i forbindelse med skadefelling av store rovdyr, samt ved uttransport av felt elg. For landskapsvernalternativet forslås det at bruk av snøskuter tillates i forbindelse med reindrift og utmarksnæring og for transport av materialer etc. i forbindelse med vedlikeholds- og byggearbeid, mens det kan gis tillatelse til bruk av snøskuter i forbindelse med vedhogst, transport av varer og utstyr til hytter, samt til andre formål.

Barmark

De ulike alternativene i nasjonalparkforslagene har varierende grad av strenghet i forhold til bruk av motorkjøretøy på barmark. Fellesnevneren er at all transport på barmark vil være søknadspliktig etter verneforskriften og i de fleste tilfeller også etter motorferdselloven.

Utbedring av kjørespor

Det kan tillates mindre tiltak for å utbedre kjørespor for å hindre ytterligere terrengskade. Omlegging av eksisterende kjørespor omfattes ikke av begrepet.

Motorbåt

Verneforslagene åpner for bruk av motorbåt uten søknad på Anárjohka opp til Ulvefossen/ Gumpegorži, på Skiehčcanjohka og på Goššjohka. Videre åpnes det for at det etter søknad kan gis tillatelse til bruk av motorbåt utover dette.

Det er tatt inn en bestemmelse som åpner for at det etter søknad kan gis tillatelse til opplag av båter etter forvaltningsplan. Tillatelse vil bli gitt i form av flerårige tillatelser.

Forvaltningsplanen skal angi retningslinjer for hvordan opplag av båter skal skje. Det legges til grunn at opplag av båter ikke skal skje i reindriftas flytteleier eller på annen måte være til hinder for reindrifta. Det vil ikke bli tillatt å bygge båthus i nasjonalparken.

Lufttransport

I nasjonalpark-/ naturreservat- alternativet er det tillatt med nødvendig bruk av luftfartøy for Reindriftsforvaltningen, mens det i de strengeste alternativene kan gis tillatelse til bruk av luftfartøy i forbindelse med transport av varer, utstyr og materialer til hytter og gammer, i forbindelse med reindrift, samt ved uttransport av felt storvilt. I det omforente forslaget til nasjonalparkforskrift kan det tillates landing med luftfartøy på innsjøer etter forvaltningsplan. For landskapsvernalternativet forslås det at bruk av luftfartøy tillates i forbindelse med storviltjakt, og ved transport av materialer i forbindelse med byggearbeid

og vedlikehold av bygninger og anlegg, mens det kan gis tillatelse i forbindelse med transport av varer og utstyr til hytter og gammer, transport av utstyr ved storviltjakt og uttransport av felt storvilt, i forbindelse med tradisjonell samisk næringsvirksomhet, til og fra faste plasser bestemt av forvaltningsmyndigheten, samt til andre formål.

Tiltak

Det er behov for å kartlegge kjøresporene i området nærmere for å få bedre oversikt over situasjonen. For fuktige partier med større terrengskader og parallelle spor vil det være aktuelt å gjøre utbedringstiltak i form av utlegging av geonett, klopper ol. Dette for å hindre ytterligere terrengskader.

4.6 Hytter og andre bygninger

Status

Eksisterende nasjonalpark og utvidelsesforslagene inneholder reindriftshytter samt et fåtall hytter disponert av offentlige myndigheter. En enkel hytte ved Andreas Nilsen-hytta står åpen for allmennheten.

Rammer og retningslinjer

I nasjonalpark-/ naturreservat- alternativet er det et generelt forbud mot oppføring av nye bygninger. Det kan gis tillatelse til oppføring av hytter som er nødvendig for reindrifta, i det lokale arbeidsutvalgets alternativ også hytter og gammer som er nødvendig for utøvelsen av tradisjonell samisk næringsvirksomhet. Alle alternativer åpner for oppføring av bygninger, anlegg og innretninger som har gått tapt ved brann eller naturskade. Videre er det tillatt med vedlikehold av eksisterende bygninger som ikke fører til bruksendring, og det kan gis tillatelse til ombygging og mindre utvidelse av bygninger.

5. Naturovervåking, oppsyn og informasjon

Forvaltningsmyndigheten må gjennom forvaltningsplanarbeidet sette klare og målbare forvaltningsmål for områdene. I denne sammenheng bør det bl.a. etableres system for overvåking av naturtilstanden i området.

Informasjon om verneområdene og informasjon om bruken, særlig sårbare områder, områder som bør unngås på spesielle tidspunkt av året m.m. er informasjon som forvaltningsmyndigheten bør utarbeide. Informasjonstavler bør settes opp særlig ved de mest brukte innfallsporner. Likeledes er det aktuelt med enkle tilretteleggingstiltak ved de mest brukte innfallsporner til områdene. Hvilke områder som skal tilrettelegges i så måte må avklares gjennom forvaltningsplanen. Plassering av eventuelle informasjonstavler, bord/benker og toalettfasiliteter er i så måte forhold som skal avklares gjennom forvaltningsplanen.

Oppsyn i verneområdet vil utføres av Statens naturoppsyn (SNO).

I den grad det er nødvendig må forvaltningsmyndigheten også utarbeide skjøtselsplaner for området og få gjennomført nødvendige skjøtselstiltak. Eventuelle behov for skjøtselstiltak innenfor området bør avklares gjennom arbeidet med forvaltningsplan.